

LUNDS
UNIVERSITET

Våldsbilden mot Ugandas gatubarn

En diskursteoretisk analys av begreppen ”våld” och ”smärta” i Human Rights Watch rapport ”Where Do You Want Us to Go? Abuses against Street Children in Uganda”

Philippa Hultkvist

Avdelningen för Mänskliga Rättigheter

Historiska Institutionen

Kurskod: MRSG31

Termin: HT-terminen 2014

Handledare: Christopher Collstedt

Och Rouzbeh Parsi

Abstract

With reference to the exposure and violence Ugandan street children are effected by, this paper aims to form an understanding as well as provide insight on the construction of the concepts “violence” and “pain” in the discursive field of Ugandan street children. It then aims to place the findings in Jonathan Wolff and Avner De-Shalit's function theory. Ernesto Laclau and Chantal Mouffe's discourse theory will be applied as a method in the first part of the investigation and analysis, in order to answer the problem formulation 1) how the concepts "violence" and "pain" are constructed in Human Rights Watch report "'Where Do You Want Us to Go?' Abuses against Street Children in Uganda" (2014). The analysis concludes that the concepts are complex. The concept construction indicates that the street children are not held accountable for the violence and pain they are subjected to and that the forms of violence and pain are of both physical and psychological nature. In the third part of the analysis the results are placed in Wolff and De-Shalit's function theory in order to further examine 2) how the implementation of Human Rights Watch conceptual construction can be interpreted based on the function theory. "Violence" and "pain" are related to the function theory's high-weight functions bodily integrity and affiliation. The analysis is concluded with a shorter discussion on how addressing the lack of realization of bodily integrity and affiliation can be key in improving the situation of Ugandan street children.

Keywords: street children, violence, pain, Human Rights Watch, capability approach, discourse theory

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Syfte och frågeställning	4
3. Forskningsläge och material	7
3.1 Forskningsläge	7
3.2 Material	8
4. Teori	12
5. Metod	17
5.1 Laclau och Mouffes diskursteori	17
5.2 Diskursteori som metod	18
6. Samhällets mest missgynnade	20
7. Undersökning och analys	22
7.1 Konstruktion av begreppet ”våld”	22
7.2 Konstruktion av begreppet ”smärta”	24
7.3 Våld och smärta i funktionsteorin	28
8. Sammanfattning och diskussion	31
Referenser	33
Bilaga	36

1. Inledning

Över hälften av Ugandas befolkning är yngre än 18 år och barn utgör den största demografiska gruppen som lever i fattigdom.¹ Landet är anslutet till flertalet internationella människorättstraktat med särskilt fokus på barns rättigheter, däribland FN:s barnkonvention² och den afrikanska barnrättsstadgan³. Bindande nationell lagstiftning har etablerats i led med ratificerandet av traktaten, vilket välkomnades av FN:s barnrättskommitté i 2005 års Concluding Observations.⁴ Likväl uttryckte kommittén samtidigt djup oro över ”landets utbredda fattigdom (...) och det ökande antalet barn som inte åtnjuter tillfredställande levnadsstandard”.⁵ Juridisk grund för säkrandet av ugandiska barns rättigheter finns men det faktiska realiserandet uteblir eller är otillräckligt för många barn. Den bristande rättighetssituationen är ofta synnerligen kritisk för gatubarn, som utgör en gravt utsatt samhällsgrupp. Uppskattningsvis, även om siffran anses vara en underdrift, klassas över 10 000 barn i Uganda leva som gatubarn.⁶ Universell definition av gatubarn saknas och begreppsinnebörden kan därför variera. En allmänt hållen och ofta använd definition är FN:s människorättskommittés begreppsanvändning från 1980- och 90-talet som åsyftar ”var flicka eller pojke (...) för vem gatan (i ordets vidaste bemärkelse, inklusive obebodda bostäder, ödemark, etc.) har blivit hans eller hennes stadigvarande hemvist och/eller försörjningskälla, samt som är otillräckligt skyddad, övervakad eller guidad av ansvariga vuxna”.⁷ Andra generella definitioner är ”barn som arbetar och/eller

¹ Human Rights Watch, “Where Do You Want Us to Go? Abuses against Street Children in Uganda” (2014), sida 4.

² UN General Assembly, ”Convention on the Rights of the Child”, 20 November 1989, United Nations, Treaty Series, vol. 1577, p. 3.

³ Organization of African Unity (OAU), African Charter on the Rights and Welfare of the Child, 11 July 1990, CAB/LEG/24.9/49 (1990); Den afrikanska barnrättsstadgan tar dessutom extra hänsyn till den afrikanska kontexten och afrikanska barns behov, exempelvis genom att än starkare föreskriva förbud mot barnäktenskap och rätt till utbildning eventuellt påverkat av lokala sedvänjor. Se barnrättsstadgan (ACRWC) artikel 21 samt Plan Sverige.org ”Afrikanska barnrättsstadgan” för vidare information.

⁴ UN Committee on the Rights of the Child (CRC), UN Committee on the Rights of the Child: Concluding Observations, Uganda, 23 November 2005, CRC/C/UGA/CO2.

⁵ CRC/C/UGA/CO2 (2005), paragraf 57.

⁶ Retrak.org - Uganda, information hämtad: 2014-12-26.

⁷ OHCHR, Consortium for Street Children, Aviva, UNICEF, ”Protection and promotion of the rights of children working and/or living on the street” (2012), sida 9.

lever på gatan”, använd i Human Rights Council (HRC) resolution 16/12⁸ samt FN:s barnrättskommittés ”barn i gatusituationer” (street situations).⁹ I denna uppsats kommer organisationen Human Rights Watchs förståelse av gatubarnsbegreppet att användas, vilken är densamma som HRC:s definition ”barn som arbetar och/eller lever på gatan”. I Human Rights Watch begreppsanvändning inkluderas även barn som fortfarande har koppling till vårdnadshavare och som återvänder hem nattetid.¹⁰ Valet av Human Rights Watch definition motiveras av att en rapport författad av organisationen utgör studerat empiri.

Av de barnhjälpsorienterade organisationer som bedriver arbete med barn i Uganda, tillhandahåller endast en lägre andel hjälp åt gatubarn.¹¹ Med hänvisning till åtskilliga rapporter om rättighetskränkningar och svåra livsöden för Ugandas gatubarn, finns utrymme för och behov av att skydda barnen samt verka för det faktiska realiserandet av deras mänskliga rättigheter.¹² Förmågemodellen, ofta diskuterad utifrån Amartya Sen och Martha Nussbaums perspektiv, behandlar individens förmåga, det vill säga möjlighet, att leva ett värdigt mänskligt liv.¹³ En kritik som riktats mot förmågemodellen är att den riskerar att i för låg utsträckning se till det faktiska realiserandet av ett värdigt liv, vilket kritiker anser är det väsentliga för drabbade individer.¹⁴ Placerat i gatubarnskontexten kan detta exemplifieras genom gatubarns fortsatta utsatthet trots implementering av nationell lagstiftning som avser möjliggöra rättighetsåtnjutning. Professorerna Jonathan Wolff och Avner De-Shalits funktionsteori¹⁵ är inspirerad av förmågemodellen men anknyter till ovanstående kritik och centraliserar därför det faktiska realiserandet av förmågor, snarare än förmågorna i sig.¹⁶ Detta förhållningssätt anser jag är lämpligt i gatubarnskontexten och

⁸ UN Human Rights Council, ”Rights of the child : a holistic approach to the protection and promotion of the rights of children working and/or living on the street : resolution / adopted by the Human Rights Council”, 3 May 2011, A/HRC/RES/16/12.

⁹ UN Committee on the Rights of the Child (CRC), General comment No. 14 (2011): The right of the child to freedom from all forms of violence, 18 April 2011, CRC/GC/13.

¹⁰ Human Rights Watch (2014), sida 5.

¹¹ Retrak.org - Uganda, information hämtad: 2014-12-26.

¹² Se exempelvis Retrak.org ”Street Children Stories”.

¹³ Nussbaum Martha, ”Främja förmågor. En modell för mänsklig utveckling” (2013), Stockholm, Karneval förlag, sida 8.

¹⁴ Wolff Jonathan & De-Shalit Avner, ”Disadvantage” (2007), New York, Oxford University Press Inc, kapitel 2, sida 37.

¹⁵ Teorin är en förgrening av förmågemodellen men kommer i denna uppsats refereras till som ”funktionsteorin” för att tydliggöra skillnader mellan Martha Nussbaums version av förmågemodellen samt uppsatsens teoretiska snarare än metodiska tillämpande av teorin.

¹⁶ Se teoriavsnitt för vidare resonemang.

kommer således tillämpa funktionsteorin på valda delar av gatubarnsproblematiken. FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (OHCHR), UNICEF, Aviva och Consortium for Street Children konstaterar i en rapport om gatubarn från 2012 ”att förstå effekterna av våld är avgörande för skyddandet av barn”.¹⁷ Insikt om effekterna och handling därefter kräver att det finns verklig förståelse för våldet och våldsbilden. ”Våld” i sig är ett komplext begrepp vars potentiella begrepps innebörd är bred. Vem förövaren är, hur våldet tar sig uttryck samt om det anses rättfärdigat eller ej är viktiga aspekter för att förstå innebörden av att ”utsättas för våld”. Denna uppsats kommer därför huvudsakligen undersöka konstruerandet av det gatubarnsrelaterade våldsbegreppet med hjälp av en diskursteoretisk metod, samt avslutningsvis placera resultaten i Wolff och De-Shalits funktionsteori.

¹⁷ OHCHR (2012), sida 13.

2. Syfte och frågeställning

Våld mot gatubarn förekommer men blir en del av omvärldens verklighet först när begreppet tolkats, förmedlats och placerats i en diskurs, kontext.¹⁸ Human Rights Watch är en internationellt erkänd aktör med resurser och tillgång till det internationella rummet, vilket gör att organisationen har en påverkningsmöjlighet, såtillvida att de når många personer och kan bli lyssnade till. År 2014 gavs rapporten “Where Do You Want Us to Go? Abuses against Street Children in Uganda” ut, vilken redogör för övergrepp mot Ugandas gatubarn. Rapporten är en del av förståelsekonstruerandet av våldsbilden mot gatubarnen och Human Rights Watch kommer via rapporten influera andra människors förståelse av tematiken. Rapporten och dess rekommendationer är inte juridiskt bindande och har således inte samma inverkan på situationen som ett juridiskt åläggande hade haft. Laclau och Mouffes diskursteori menar dock att rapporten ändå har påverkningskraft eftersom den utgör en del av det diskursiva fält i vilket gatubarnstematiken ingår. Därför anser jag det lämpligt att undersöka hur våldsbegreppet konstrueras av organisationen för att djupare förstå hur bilden av gatubarnsproblematiken skapas. ”Smärta” är också en central del av gatubarnslivet och har en begreppslig samt praktisk koppling till våld. För att öka förståelsen kommer därför även smärtbegreppet undersökas. Eftersom rapporten är på engelska utgör ”violence” och ”pain” orden som undersöks, vilka främst översätts till ”våld” och ”smärta” men det senare översätts även till ”smärtsamma” och ”ont” i de sammanhang där dessa översättningar lämpar sig bättre. Både ”våld” och ”smärta” har potentiellt breda innebörder. Tillexempel är betydelsen av ”smärta” avhängt vilken diskurs begreppet placeras i: ”smärta” i en traditionell medicinsk diskurs förstås annorlunda än ”smärta” placerat i sorgesammanhang eller ”smärta” i en BDSM-diskurs. Denna begreppsliga komplexitet och kontextualitet gör att begreppen bör utredas innan effekterna av våld mot barn kan komma att förstås och därefter åtgärdas. För att uppnå detta kommer Laclau och Mouffes diskursteori tillämpas som metod. När förståelse för ”våld” och ”smärta” klargjorts kan uppsatsens andra ambition, att bidra med en inledande introduktion mellan gatubarnstematiken och funktionsteorin, uppnås. Uppsatsen syftar således främst till att bilda förståelse för om konstruerandet av våldsbegreppet i vald rapport och därefter

¹⁸ Se metodavsnitt 4.1 för vidare resonemang.

relatera utredd konstruktion till den åtgärdsorienterade funktionsteorin. Undersökningen och analysen kommer inledningsvis styras av frågeställningen 1) *hur "våld" och "smärta" konstrueras i Human Rights Watch rapport?* Undersöknings- och analysresultatet, kommer sedan placeras i funktionsteorin för att vidare undersöka 2) *hur Human Rights Watch begreppskonstruktion kan tolkas utifrån funktionsteorin.*

Funktionsteorin har en väsentlig roll i uppsatsen men dess rimlighet och styrkor kommer inte i större uträkning argumenteras för. Därmed anser jag inte att teorin helt saknar förbättringsmöjligheter eller är färdigutvecklad. För en utförligare kritisk genomgång och prövning av teorin uppmanas intresserade bilda sig en egen uppfattning genom exempelvis läsning av Wolff och De-Shalits "Disadvantage" (2007) och Martha Nussbaums "Främja Förmågor" (2011). Uppsatsens närhet till funktionsteorin beror på ambition att skapa en introduktion mellan teorin och gatubarnstematiken. Vidare önskar jag betona att *hur* snarare än *varför* begreppskonstruktionen och användningen sker i rapporten, är det centrala och att uppsatsen således inte syftar till att undersöka eller utreda Human Rights Watch eventuella motiv bakom respektive begreppskonstruktion.

Nedan följer en närmre granskning av Human Rights Watch rapport samt övrigt material, dess begränsningar och tillämpning i uppsatsen. Därefter diskuteras Wolff och De-Shalits funktionsteori i teoriavsnittet. Metodavsnittet inleds med en genomgång av Laclau och Mouffes diskursteori följt av ett delavsnitt med särskilt fokus på användandet av diskursteorin som metod samt genomgång av de metodbegrepp som kommer tillämpas i undersökningen och analysen. Eftersom Wolff och De-Shalits funktionsteori fokuserar på och syftar till samhällets mest missgynnade kommer uppsatsens undersökning och analys föregås av ett teoretiskt resonemang som påvisar att Ugandas gatubarn kan anses vara bland de mest missgynnade samhällsgrupperna. Därefter följer det integrerade undersöknings- och analysavsnittet i vilket en textnära utredning av begreppskonstruktionen av "våld" och "smärta" i Human Rights Watch rapport genomförs.¹⁹ Med hjälp av en diskursteoretisk metod besvaras den inledande frågeställningen hur "våld" och "smärta" konstrueras i Human Rights Watch rapport. Resultatet ligger sedan till grund för vidare analys som med utgångspunkt i funktionsteorin besvarar den andra frågeställningen hur Human Rights

¹⁹ Undersökning och analys sker i samma avsnitt eftersom tillämpad metod innebär att undersöknings- och analysmomenten sker parallellt och därför inte går att särskilja.

Watch begreppskonstruktion kan tolkas utifrån funktionsteorin. Avslutningsvis sammanfattas analysresultaten samt uppsatsen i sin helhet och förslag på vidare forskning föreslås.

3. Forskningsläge och material

3.1 Forskningsläge

Våldstematiken utgör en central del i gatubarndiskursen och är ett återkommande ämne för rapporter och akademiska texter. Kartläggning av våld mot gatubarn finns både på global och nationell nivå, till exempel i "No place is safe: violence against and among children and youth in street situations in Uganda" (2014). I artikeln kartlägger och analyserar författarna våldsbilden för att sedan, på basis av våldets varierande uttrycksformer, bland annat rekommendera att gatubarns könstillhörighet återspeglas i åtgärdstagande²⁰. Även om jag till viss del intresserar mig för våldets uttrycksformer, ämnar jag inte likt ovan och liknande artiklar, till att undersöka våldet som skeende. Istället kommer en textnära analys göras som undersöker våld som begrepp och hur det konstrueras. Stor del av begreppsanalyser inom gatubarnsdiskursen undersöker och problematisera konstruerandet av gatubarnsbegreppet. Catherine Panter-Brick författar i "Street Children, Human Rights, and Public Health: A Critique and Future Directions" (2002) en kritisk genomgång av olika begreppskonstruktioner. Panter-Brick kritiserar rådande begreppsdefinitioner på fyra områden: hänsynstagande till individuella skillnader; otillräcklig representation av barnens personliga erfarenheter; skapandet av stigmatiserande effekter; bortseende från den större problembilden.²¹ Hur begreppet definieras kommer att ha betydelse på omvärlden. Till exempel finns betydande skillnad i om barnen anses vara en del av problemet eller en del av en problematisk verklighet, en innebördsskillnad som anses finnas mellan "gatubarn" och "barn i gatusituationer". Porträtteras barn som offer, riskeras deras rättighetsanspråk förminska, vilket är av betydelse när tematiken placeras i en människorättslig diskurs. Vidare kan platsen som tillskrivs begreppet ha betydelse för vilken sektor, privat respektive offentlig som blir aktuell, vilket i sin tur avgör vilka aktörer som involveras och hur åtgärdstagandes utformas. Åter kopplat till ett människorättssammanhang kommer distinktionen mellan privat och offentligt vara särskilt relevant. Användandet av "street

²⁰ Walakira Eddy J. m.fl., "No place is safe: violence against and among children and youth in street situations in Uganda" (2014).

²¹ Panter-Brick Catherine, "Street Children, Human Rights, and Public Health: A Critique and Future Directions" (2002)

connected children” syftar till att bättre belysa att gatan utgör en viktig del av barnets vardagliga överlevnad, identitet och utveckling, även om hen inte fysiskt befinner sig där.²² Metoden som tillämpas i denna uppsats kan mycket väl användas för att utreda hur gatubarnsbegreppet konstrueras i olika sammanhang. Likväl kommer jag istället bredda begreppsanalysen inom gatubarnsdiskursen genom att undersöka konstruerandet av vålds- och smärtbegreppet.

3.2 Material

En kritik i gatubarnsdiskursen är som ovan nämnts att komplexiteten i och kontextberoendet för gatubarns varierande situationer inte tillräckligt beaktas, exempelvis varierar relevanta statsaktörer och lokalt verkande NGO:er mellan länder.²³ Därför kommer Human Rights Watchs rapport “Where Do You Want Us to Go? Abuses against Street Children in Uganda” från 2014 utgöra uppsatsens primärmaterial. Eftersom rapporten exklusivt behandlar den ugandiska gatubarnsproblematiken kan ovan kritik kringgå och bättre hänsyn till geografiskt kontextuella omständigheter tas. Human Rights Watch rapport fokuserar dessutom på något äldre gatubarn, vilka det är än mindre troligt att hjälpsamma aktörer kommer i kontakt med.²⁴ Detta anser jag ytterligare ökar rapportens lämplighet och är av värde för uppnåendet av uppsatsens underliggande ambition: att adressera ett allvarligt problem och utreda gravt utsatta människors livssituation. Det rapportutredande arbetet pågick mellan december 2013 och februari 2014. Rapporten baseras på 132 intervjuer med nuvarande och forna gatubarn samt ytterligare 49 intervjuer med andra relevanta aktörer, däribland lokala statstjänstemän och barnrättsorganisationer.²⁴ Rapporten innehåller fem delar, där den första delen beskriver de kontextuella omständigheterna för gatubarnssituationen i Uganda. Medan den första delen är mer allmänt hållen fokuserar rapportens andra del på våld mot gatubarn.²⁵ Barnrättslagar och policys för skyddandet av barn, både på internationell och nationell nivå, återges i rapportens tredje del. Den fjärde och femte delen innehåller Human Rights Watch rekommendationer respektive bifogad

²² OHCHR (2012), sida 10.

²³ Se till exempel Panter-Brick (2002), sida 149.

²⁴ Human Rights Watch (2014), sida 14.

²⁵ Underkategorier: övergrepp av polis och andra myndigheter; våld från folkhopar; sexuella övergrepp; våld från hemlösa vuxna; samt barnarbete.

mailkonversation mellan organisationen och särskilt berörda ugandiska statsaktörer.

Eftersom rapporten i stor utsträckning bygger på intervjuer med gatubarn, finns det risk för att informationen som presenteras inte återger en fullständig bild av situationen. Den information barnen ger kan vara problematiskt subjektiv eller hämmas på grund av exempelvis rädsla för repressalier och/eller misstro till vuxna (intervjuare).²⁶ Laclau och Mouffes diskursteori anser inte att denna eventualitet är problematisk då teorin menar att universell objektivitet inte kan uppnås eftersom innebörd av ett ting eller händelse erhålls först efter placering i en diskurs.²⁷ Uppsatsen har inte som huvudsakligt syfte att ifrågasätta eller aktivt utreda vilken eventuell information som inte ingår i rapporten eller varför uteslutandet gjorts.²⁸ Uppsatsen tar även steget längre och behandlar gatubarnsproblematiken på ett mer universellt plan utifrån Wolff och De-Shalits funktionsteori. I detta avseende riskerar den intervjubaserade informationsgrunden utgöra ett problem. Wolff och De-Shalit har som ambition att utforma en teori som kan användas som underlag till och implementeras i utformandet av sociala policys, vilket förutsätter att informationsunderlag är så omfattande som möjligt. Jag önskar därför poängtera att gatubarnens berättelser kompletteras av intervjuer med vuxna,²⁹ som rimligen inte bör ha anledning att svara restriktivt på grund av rädsla eller misstro.

Eftersom könstillhörighet kan påverka vilka situationer som involverar våld och/eller smärta samt vilka aktörer som är relevanta, bör det framhållas att endast 23 av 132 intervjuade gatubarn var flickor.²⁹ Även om både pojkar och flickor som lever på gatan utsätts för sexuella övergrepp kan förövarna och våldets utsträckning variera mellan könsgrupperna. Samtidigt som ofrivillig graviditet kan innebära ytterligare en mental ”smärtdimension” som endast flickor utsätts för. Det lägre antalet intervjuade flickor beror enligt Human Rights Watch på att det var svårare att identifiera flickgatubarn, både eftersom de var färre till antal och för att de inte befann sig på gatan under dagarna (ofta på grund av att de utförde hushållsarbete eller var involverade i sexhandel).³⁰ Trots det lägre

²⁶ Human Rights Watch (2014), sida 15.

²⁷ Laclau Ernesto & Mouffe Chantal, ”Hegemonin och den socialistiska strategin” (2008), sida 164-66. Se även metodavsnittet nedan.

²⁸ Viss hänsyn kommer dock tas till utesluten information i det avseende som rör artikulationen av undersökta begrepp, se avsnitt metodavsnitt 5.1 samt analysavsnitt 7.2 för vidare resonemang.

²⁹ Human Rights Watch (2014), sida 14.

³⁰ Human Rights Watch (2014), sida 15.

antalet intervjuade flickor kompletterades kartläggningen av den feminina gatubarnproblematiken av intervjuer med exempelvis vårdgivare och anställda på barnrättsorganisationer som arbetar mer eller mindre exklusivt med flickor i gatusituationer.³¹ Jag anser att rapporten i sin helhet återger en tillfredställande bild av den ugandiska gatubarnssituationen men ser gärna att motsvarande rapport görs med särskilt eller exklusivt fokus på flickor i gatusituationer.

Rapporten är som konstaterat utgiven på engelska men undersökningen och analysen kommer ske på svensköversatta textutdrag. Jag är medveten om de eventuella risker som uppkommer vid textnära analyser av översatt material, i form av exempelvis förlorade nyansskillnader och förekomsten av språkligt oöversättbara uttryck. Ordval samt formuleringar har en stor betydelse i textnära analyser och översättningar kan riskera att konstruera begrepp annorlunda än originalversionen. Därför krävs noggrant övervägande vid översättningar och att eventuellt problematiska uttryck eller ord redogörs för. Uppsatsens undersökta material är begränsat till en rapport och fler analyser av Human Rights Watch begreppsanvändning bör genomföras för att djupare förståelse för organisationens begreppskonstruktion ska erhållas. Eventuella framtida undersökningar kan med fördel genomföras på rapporternas utgivningspråk och denna uppsats kan då fungera som en introduktion till hur utredning av vålds- och smärtbegreppet kan utföras.

Innan undersökning och analys genomförs kommer ett teoretiskt resonemang föras som syftar till att legitimera användningen av funktionsteorin, genom att påvisa att de ugandiska gatubarnen kan anses tillhöra en av samhällets mest missgynnade grupper. Underlag för resonemanget utgörs bland annat av Concluding observations från FN:s barnrättskommitté 2005 rörande Uganda.³² En eventuell begränsning med att använda Concluding observations som material är att de utgår ifrån konventionsrättigheter och en situation eller omständighet måste således omfattas av en rättighet för att tas upp. Eftersom barnkonventionens artiklar omfattar många nödvändiga aspekter för ett värdigt liv och uppväxt anser jag detta vara ett mindre orosmoment. Samtidigt kan materialets juridiska utgångspunkt och avsändare anses vara till fördel eftersom det kompletterar övrigt material som främst utgörs av rapporter framtagna av icke-statliga organisationer. Rapporten

³¹ Human Rights Watch (2014), sida 39, fotnot 116 och 118.

³² CRC/C/UGA/CO2 (2005).

”Protection and promotion of the rights of children working and/or living on the street” (2012), framtagen av FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (OHCHR) i samarbete med UNICEF, Aviva och Consortium for Street Children³³ kommer också användas som sekundärmaterial i avsnitt 6, ”samhällets mest missgynnande”. Rapportvalet grundas delvis på utgivarna, vilka tillsammans tillhandahåller varierande kompetenser och ger ett brett perspektiv av tematiken. Att rapporten utgör sekundär- och inte primärmaterial grundas i att rapporten tar upp gatubarnsituationen i flera länder, vilket resulterar i att kontextuella skillnader inte beaktas i samma detaljerade utsträckning som i Human Rights Watch Uganda-koncentrerade rapport.

³³ OHCHR (2012).

4. Teori

Juridik- och etikprofessorn Martha Nussbaum är en av de främsta förespråkarna och utvecklarna av förmågemodellen. Nussbaums förmågemodell utgör utgångspunkten för Jonathan Wolff och Avner De-Shalits tolkning av den egalitära teori som presenteras i boken ”Disadvantage” (2007). Författarnas version av förmågemodellen kommer utgöra uppsatsens teoretiska ramverk. I sin allmänna form förstår och mäter förmågemodellen social rättvisa och mänsklig utveckling i form av vad individer de facto är förmögna att vara och göra, snarare än de materiella resurser de innehar.³⁴ *Förmågor* och *funktioner* är ytterst centrala och samspelande modellbegrepp, där förmågor kan förstås som möjligheter (att vara eller göra något som individen eftersträvar), och funktioner är sätt att realisera möjligheter på. Ett målande exempel är stallmästaren som fyller på sin hästs vattenkärll så att hästen därmed har förmåga, möjlighet att släcka sin törst och själva dryckesakten är funktionen, realiserandet av förmågan. Det är i centralisering av förmågor kontra funktioner som skillnaden mellan Nussbaum samt Wolff och De-Shalits teorier finns. Hästens frihet att välja om och hur förmågan ska realiseras är essentiell i Nussbaums version av förmågemodellen medan de senare teoretikerna istället centraliserar realiserandet av funktionen. Wolff och De-Shalit anser förmågebegreppet vagt i meningen att det finns en tendens att ”...skapa möjligheter för möjlighetsskapandets skull utan att tillåta realiserandet av ett liv värt leva, ett gott liv...”.³⁵ Istället presenteras konceptet ”*genuina möjligheter att säkra funktioner*” (”genuine opportunities for securing functioning”).³⁶ En skötsam stallmästare bör enligt Wolff och De-Shalits funktionsmodell, inte bara se till att vattenkärlet är påfyllt utan även att hästens törst de facto stillas. Denna teoretiska ståndpunkt anmodar varken extremt tvång eller frånskriver individen totalt ansvar för realiserandet av förmågor men betonar att i situationer som innefattar samhällets mest missgynnade finns det en relevans i att säkra funktioner snarare än förmågor.³⁷ Med

³⁴ Wolff & De-Shalit (2007), sida 36-37.

³⁵ Wolff & De-Shalit (2007), kapitel 2, sida 37. Se även Sabina Alkire ”Valuing Freedoms” (2002).

³⁶ Wolff & De-Shalit (2007), kapitel 2, sida 37-38. Se följande text för vidare förklaring.

³⁷ Wolff Jonathan & De-Shalit Avner, ”On Fertile Functionings: A Response to Martha Nussbaum” (2013), sida 7.

hänvisning till uppsatsens fokus på gatubarn, vilka nedan kommer visas utgör en av de mest missgynnade samhällsgrupperna, motiveras valet av Wolff och De-Shalits funktionsteori.

Utöver att flytta tyngdpunkt från förmågor till funktioner, utvecklar Wolff och De-Shalit Nussbaums förmågemodell genom introducerandet av nya begrepp, däribland *funktionssäkerhet*, *destruktiv brist* samt *fruktbar funktion* (samtliga redogjorda för nedan). Nussbaum anser inte sin förmågemodell vara ”fulländad” utan välkomnar fortsatt teoretisk utveckling samtidigt som hon erkänner delar av Wolff och De-Shalits teoripåbygge som ”ökande för förmågemodellens användbarhet”.³⁸ Detta anser jag legitimerande för Wolff och De-Shalits teori, som inom det människorättsorienterade fältet är mindre etablerad än Nussbaums modell.³⁹

Förmågeteorin är en egalitär doktrin och Wolff och De-Shalit förespråkar en syn på jämlikhet som går bortom materiell jämlikhet genom att även inkludera ömsesidig respekt i jämlikhetsbegreppet.⁴⁰ Ett jämlikt samhälle uppnås, enligt författarna, då det inte går att urskilja en sämst ställd samhällsgrupp.⁴¹ Utifrån detta antagande utformar de en teoretisk modell som syftar till att identifiera de mönster som leder till att grupper blir missgynnande samt presenterar en ”(...) praktisk guidning till beslutsfattare genom att erbjuda en version av en egalitär teori som kan appliceras på faktiska sociala policys”.⁴² I denna uppsats kommer jag inte tillämpa den potentiella metod som Wolff och De-Shalit arbetat fram, med hänvisning till att den främst vänder sig till stater och statliga aktörer. Istället kommer funktionsteoretiska begrepp användas för att påvisa att gatubarn tillhör de mest missgynnande och således påvisa att de bör utgöra fokus för hjälpinsatser och socialt arbete. I undersökningen och analysens tredje och sista del kommer funktionsteorin åter användas för att tolka resultaten från analysens tidigare delar och placera våld- och smärtbegreppen i en social praxis.

Innan uppsatscentrala teoribegrepp redogörs för, önskar jag kort åter adressera problematiken som kan uppkomma då teoretiska resonemang och begrepp, översätts.

³⁸ Nussbaum (2013), sida 51; Nussbaum (2013), sida 45; 189.

³⁹ För Nussbaums kommentar om Wolff och De-Shalits funktionsteorin se sida 51 och framåt i ”Främja Förmågor” (2011). Vidare intressant är ”On Fertile Functionings: A Response to Martha Nussbaum” (2013) i vilken Wolff och De-Shalits bemöter Nussbaums kommentarer.

⁴⁰ Wolff & De-Shalit (2007), kapitel 10, sida 171.

⁴¹ Wolff & De-Shalit (2007), Introduktion, sida 10.

⁴² Wolff & De-Shalit (2007), Introduktion, sida 2-3.

Språkliga skillnader kan resultera i att viss innebörd inte kan översättas tillfredsställande eller att nyansskillnader går förlorade. För att undvika denna problematik kommer den engelska originalversionen av begreppen anges inom parantes.

Nackdelar/missgynnande (disadvantage)⁴³ är huvudnavet i Wolff och De-Shalits funktionsteori. Fattigdom och ekonomisk knapphet är ofta sammankopplat med att vara missgynnad men även om pengar flertalet gånger är ett värdefullt medel för att hjälpa utsatta människor är det samtidigt otillräckligt, eftersom pengar i sig självt inte kan bryta destruktiva samhällsstrukturer.⁴⁴ Nekandet av skolgång för flickor från välbärgade familjer kan figurera som exempel, eftersom barnens missgynnande och utsatthet inte hade avhjälpits av ekonomiskt bistånd. Funktionsteorin framhåller att materiella eller ekonomiska tillgångar varken är de enda eller de viktigaste tillgångarna.⁴⁵ Undersökningens och analysens sista del kommer visa att samhörighet med andra individer är ett exempel på en värdefull icke-materialistisk tillgång i gatubarnskontexten. En person anses vara missgynnad om hen saknar eller har låg nivå av en funktion⁴⁶, samtidigt är nackdelar pluralistiska genom att en missgynnad individ har låga nivåer av flera funktioner samtidigt.⁴⁷ Övervinnandet av en nackdel i ett funktionshänseende kan inte alltid gottgöras genom ökandet av en annan förmåga⁴⁸, vilket åter kan exemplifieras med ökad ekonomisk tillgång och tillåtelse till utbildning för flickor. Relevant för funktionsteorin är inte enbart vilken nivå av en funktion en individ för stunden åtnjuter utan även framtida möjligheter att bibehålla funktionsåtnjutandet.⁴⁹ Därmed är exceptionell risk och sårbarhet i sig självt nackdelar.⁵⁰ Utifrån premissen att en funktion med nödvändighet måste vara säkrad, omformulerar Wolff och De-Shalit Nussbaums förmågemodell genom att istället tala i

⁴³ Det finns en viss svårighet i att översätta det teoretiska begreppet ”disadvantage”. ”Nackdelar” är en naturlig översättning som är förenlig med begreppets innebörd men är mer problematisk att använda vid översättning av ”to be disadvantage”, som bättre översätts till ”att vara *missgynnad*”. Uppsatsen kommer främst använda termen ”disadvantage” i sammanhanget ”to be disadvantaged” samt ”most disadvantage”, som översatts till ”att vara missgynnad” respektive ”mest missgynnad”. ”Nackdelar” kommer endast användas fåtal gånger där den språkliga böjningen kräver det.

⁴⁴ Wolff & De-Shalit (2007), Introduktion, sida 4-5.

⁴⁵ Wolff & De-Shalit (2007), Introduktion, sida 6.

⁴⁶ Wolff & De-Shalit (2007), Slutsats, sida 182.

⁴⁷ Wolff & De-Shalit (2007), Introduktion, sida 4-5; kapitel 1, sida 21.

⁴⁸ Wolff & De-Shalit (2007), kapitel 1, sida 34.

⁴⁹ Wolff & De-Shalit (2007), Introduktion, sida 9-10.

⁵⁰ Det kan tilläggas att funktionsteorin håller risk och sårbarhet som nackdelar oberoende om det fruktade inträffar eller inte, funktionssäkerhet anses likväl saknas, se WS0.8.

termer av *genuina möjligheter* (genuine opportunity). En funktionsmöjlighet (en förmåga enligt Nussbaums teori) är genuin om *funktionssäkerhet* (secure functioning) är garanterad samtidigt som realiserandet av funktionen inte tvingar individen offra andra funktioners säkerhet.⁵¹ Ett barn, som för att komma till skolan tvingas korsa en hårt trafikerad väg, kan statuera som exempel. Barnet saknar här genuin möjlighet att realisera funktionen *sinnen, fantasi och tanke*, i vilken utbildning ingår, även om tillgång till skola finns, eftersom barnet genom att korsa trafikleden riskerar funktionen *fysisk hälsa*. Att vara missgynnad innebär således inte bara att en funktion inte uppfylls utan även att (ofrivilligt) sakna funktionssäkerhet eller tvingas riskera andra funktioners säkerhet i led med att realisera en specifik funktion.⁵²

De *mest missgynnade* (most disadvantage), vilka Wolff och De-Shalits teoretiska fokus ligger på, förstås som de som saknar funktionssäkerhet på flera *high-weight funktioner* (high-weight functions).⁵³ Utifrån en utökad version⁵⁴ av Nussbaums lista av centrala funktionsförmågor redogör Wolff och De-Shalit för sex high-weight funktioner som anses vara av särskild vikt för att leva ett värdigt liv.⁵⁵ Funktionerna i fråga är *liv, fysisk hälsa, kroppslig integritet, samhörighet, kontroll över den egna miljön* samt *sinnen, fantasi och tanke*.⁵⁶ Wolff och De-Shalits framtagande av high-weight funktioner baseras på intervjuer av socialt utsatta personer samt individer som arbetar med människor i grov utsatthet.⁵⁷ Eftersom inga gatubarn eller individer knutna till gatubarn var delaktiga i Wolff och De-Shalits intervjuer kan det inte uteslutas att andra funktioner existerar, som i gatubarnskontexten bör klassas som high-weight funktioner. Jag ser med fördel att fortsatt forskning bör undersöka andra eventuella high-weight funktioner för att än bättre förstå gatubarnsproblematiken och precisera hjälpåtgärder. Bestämmandet av samhällets mest missgynnade är av subjektiv natur och Wolff och De-Shalit eftersträvar inte en teoretisk definition av de mest missgynnade utan ”en filosofisk grundmekanism som tillhandahåller

⁵¹ Wolff & De-Shalit (2007), kapitel 1, sida 74.

⁵² Wolff & De-Shalit (2007), kapitel 3, sida 72.

⁵³ Wolff & De-Shalit (2007), kapitel 7, sida 119-120.

⁵⁴ Se Wolff & De-Shalit (2007), kapitel 2, sida 50-51, för de tre tillagda funktionerna.

⁵⁵ Nussbaum, Martha Craven, ”Kvinnors liv och social rättvisa: ett försvar för universella värden” (2002), Daidalos, Göteborg, sida 106-9.

⁵⁶ Wolff & De-Shalit (2007), kapitel 5, sida 106-107.

⁵⁷ Wolff & De-Shalit (2007), kapitel 2, sida 36.

en säker bedömning på om en grupp är bland de mest missgynnade (...).⁵⁸ Därmed finns det utrymme för variation av high-weight funktioner.

De allvarligaste formerna av missgynnande sker när flera nackdelar anhopas.⁵⁹ Det är undersökandet av och verkandet för brytning av anhopningar av high-weight funktioner som sociala strategier enligt teorin bör syfta till.⁶⁰ Brytandet av *funktionsanhopningar* (disadvantage clustering) görs enligt funktionsteorin effektivast genom att fokusera på *fruktbara funktioner* (fertile functions) och *destruktiva brister* (corrosive disadvantage). En destruktiv brist är en funktion som vid låg funktionssäkerhet har negativ inverkan på andra funktioner medan en fruktbar funktion har gynnsam effekt på andra funktioner.⁶¹ Kartläggning av fruktbara funktioner och destruktiva brister behöver inte begränsas till high-weight funktioner med hänvisning till att fruktbara funktioner och destruktiva brister är kontextuella samt kulturbundna.⁶² Exempelvis kan avsaknad av födelsebevis vara en destruktiv brist för gatubarn som lever i samhällen där tillträde till skolgång och sjukvård kräver födelsebevis.⁶³ Bristen på medborgerliga handlingar får då negativa effekter på andra funktioner såsom utbildning, fysisk hälsa och samhörighet.

⁵⁸ Wolff & De-Shalit (2007), kapitel 5, sida 98.

⁵⁹ Wolff & De-Shalit (2007), Introduktion, sida 9-10.

⁶⁰ Wolff & De-Shalit (2007), kapitel 5, sida 106-107.

⁶¹ Wolff & De-Shalit (2007), kapitel 7, sida 121; Wolff & De-Shalit (2007), kapitel 7, sida 122; Fruktbara funktioner och destruktiva brister är inte nödvändigtvis motsatspar, se Wolff & De-Shalit (2007), kapitel 8, sida 134.

⁶² Wolff & De-Shalit (2007), kapitel 8, sida 138, 154.

⁶³ Plan, Cody, C. (2009), "Count every child: The right to birth registration". Woking, Plan Ltd.

5. Metod

Efter att i föregående avsnitt diskuterat Wolff och De-Shalits egalitära och relativt universella funktionsteori kommer nu ett byte av teoretisk tradition göras. Metodavsnittet inleds nedan med en redogörelse för Ernesto Laclau och Chantal Mouffes diskursteori med fokus på teoretiska inslag och omvärldssyn. Funktionsteorin och diskursteorin tillhör olika teoretiska fält men föreningen av dem är möjlig i denna uppsats eftersom diskursteorin huvudsakligen kommer användas som instrumentell metod. Avsnittets andra del exemplifierar hur teorin kan tillämpas som metod genom att använda relevanta diskursteoretiska begrepp och avslutas med en förklaring av de begrepp som kommer användas i uppsatsens undersökning och analys.

5.1 Laclau och Mouffes diskursteori

Enligt professorerna och tillika teoretikerna Laclau och Mouffe är språket uppbyggt av tecken och deras diskursteori syftar till att undersöka processer igenom vilka tecken ges innebörd. Eftersom diskursteorin främst är ett teoretiskt förhållningssätt kommer diskursteoretiska analysmetoder därför innehålla teoretiska grundantaganden. Enligt Laclau och Mouffe har diskurser en ofrånkomlig påverkan på omvärlden. Även om teoretikerna anser att en värld utanför tanken existerar, framhåller de att händelser och fenomen ingår i den mänskliga verkligheten först när de placeras i ett diskursivt fält och därmed ges innebörd.⁶⁴ I sin bok ”Hegemonin och den socialistiska strategin” (1985) använder teoretikerna en jordbävning som exempel för att påvisa diskursens påverkan på omvärlden: jordbävningen äger de facto rum men hur den kommer att förstås, som ett ”naturfenomen” kontra ett ”uttryck för Guds vrede”, är avhängt den diskursiva praktiken.⁶⁵ Detta teoretiska förhållningssätt mellan språk och praktik kommer till uttryck i denna uppsats genom antagandet att oförrätter mot ugandiska barn förekommer men blir del av omvärlden först när de uppmärksammas, förmedlas och därmed placeras i en diskurs. Jag kommer till viss

⁶⁴ Laclau & Mouffe (2008), sida 161-163.

⁶⁵ Laclau & Mouffe (2008), sida 161.

del anta den teoretiska grund som Laclau och Mouffe utformar i diskursteorin men kommer främst instrumentalisera teorin och tillämpa den som metod.

5.2 Diskursteori som metod

Genom att identifiera relevanta begrepp som Laclau och Mouffe presenterar, kan en metod utformas som lämpar sig väl vid analys av språkets och diskursens inverkan på och betydelse för omvärlden. Tillämpandet av diskursteoretiska begrepp kommer här att ske för att undersöka konstruerandet av ”våld och ”smärta” i Human Rights Watch rapport. Följaktligen följer nedan en begreppsförklaring, där relevanta metodbegrepp presenteras och redogörs för.

En *diskurs* kan förenklat beskrivas som ”ett strukturerat positionssystem” där tecken, begrepp i förhållande till varandra skapar innebörd samt där andra potentiella teckeninbörder reduceras.⁶⁶ Exempelvis förstås ”mat” olika beroende på den diskurs som begreppet förekommer i. Mat för en vuxen människa förstås annorlunda än mat i en spädbarnsdiskurs, där tecknet sammankopplas med ”bröstmjök” eller ”välling”. Tecken som inom en diskurs inte definierats benämns som *element* medan de efter definition, *artikulation* övergår till att vara *moment*.⁶⁷ Det bör betonas att uteslutningen av andra begreppsinbörder inte är absolut, tvärtom kan kampen om ett teckens innebörd, artikuleringen, påstås utgöra intressekärnan för diskursanalysen.⁶⁸ Ett diskursivt sammanhangsgivande och privilegierat tecken benämns som *nodalpunkt*.⁶⁹ Nodalpunkter ges i sin tur innebörd av *ekvivalenskedjor*⁷⁰, exempelvis kan ekvivalenskedjan ”föräldralös” - ”hemlös” - ”fattig” i vissa sammanhang ge betydelse åt gatubarnsdiskursens nodalpunkt ”gatubarn”. Ett gatubarn förstås således som en fattig, föräldra- och hemlös individ. I andra sammanhang kan hemlöshet inte ingå i konstruerandet av gatubarnsbegreppet som istället ges innebörd av ekvivalenskedjan ”fattig” – ”arbetande” – ”går inte i skolan”. Laclau och Mouffes diskursteori innehåller fler än ovan redogjorda begrepp men med mitt undersökningssyfte, frågeställning och primärmaterial som riktlinje, har jag identifierat de

⁶⁶ Laclau & Mouffe (2008), sida 162-3.

⁶⁷ Laclau & Mouffe (2008), sida 157-8.

⁶⁸ Laclau & Mouffe (2008), sida 159; 169.

⁶⁹ Laclau & Mouffe (2008), sida 168.

⁷⁰ Laclau & Mouffe (2008), sida 164.

för uppsatsen mest relevanta metodbegreppen. Denna selektion motiveras genom att hänvisa till liknelsen av diskursanalysen som en verktygslåda, i vilken diskursanalytikern finner och bör välja de redskap som bäst lämpar sig för hens projekt. De diskursanalytiska metodbegrepp som kommer att användas i undersökningen och analysen är artikulation, element, moment, nodalpunkt samt ekvivalenskedjor. Genom att identifiera dessa begrepp i valt empiri kommer jag undersöka och analysera hur ”våld” och ”smärta” konstrueras för att sedan, med analysresultatet som grund, placera begreppen i Wolff och De-Shalits funktionsteoretiska ramverk.

6. Samhällets mest missgynnade

Eftersom funktionsteorin föreskriver att de mest missgynnade ges prioritering, följer nedan ett resonemang som syftar till att påvisa att de ugandiska gatubarnen kan anses tillhöra en av samhällets mest missgynnade grupper vilket därmed legitimerar fokuserandet på dem.

Livssituationen och anledningarna till barns kontakt med gatan är kontextberoende och individuell men gemensamt för flertalet barn i gatusituationer är att de har låg funktionssäkerhet på många high-weight funktioner. Alarmerande låg säkerhet finns även bland andra funktioner på Nussbaums samt Wolff och De-Shalits lista över centrala funktioner, till exempel känslor. Dessa funktioner kommer inte i utförligare utsträckning att beröras i denna uppsats med hänvisning till high-weight funktionernas överordnade roll för funktionsteorin och dess teoretiserande av samhällets mest missgynnade.

Funktionsanhopning av high-weight funktioner som karakteriserar gatubarnssituationen, gör dem till bland de mest missgynnade. En central skillnad mellan gatubarn och andra ugandiska barn är avsaknaden av genuina möjligheter att säkra funktioner. Det statligt inrättade politiska styrmedlet, the Universal Primary Education, som bland annat syftar till att göra grundskola tillgänglig och kostnadsfri⁷¹, ger ugandiska barn förmåga att tillgodose sig grundläggande utbildning, det vill säga realisera funktionen sinne, fantasi och tanke. Det begränsade antalet statliga skolor samt tillhörande undervisningskostnader såsom skolmaterial, gör att många fattiga gatubarn saknar genuin möjlighet att realisera förmågan, säkra funktionen.⁷² Förutom för sinne, fantasi och tanke har de ugandiska gatubarnen i allmänhet låga funktionsnivåer av samhörighet genom utbred diskriminering och stigmatisering från flertalet aktörer (inkluderat men inte begränsat till samhällsmedlemmar, polis, kommunala tjänstemän och myndigheter ansvariga för allmän ordning);⁷³ socialt

⁷¹ Universal Primary Education Uganda, Policy Brief 10 (2006), Overseas Development Institute, "Description" sida 1.

⁷² Human Rights Watch (2014), sida 19; OHCHR (2012), sida 11.

⁷³ OHCHR (2012), sida 11-12; CRC/C/UGA/CO2 (2005), paragraf 30; 71; Human Rights Watch (2014), sida 22; 28; 36.

utanförskap;⁷⁴ samt bristande relationer till andra människor.⁷⁵ Våldsamma omständigheter⁷⁶ och sexuellt våld⁷⁷ utgör framträdande aspekter för barnens lägre funktionssäkerhet och nivåer av kroppslig integritet, medan realiserandet av funktionen fysisk hälsa riskeras av utomrättsliga frihetsberövanden,⁷⁸ dålig hälsa⁷⁹ och för flickor ofrivilliga graviditeter.⁸⁰ Det förekommer även fall av utomrättsliga avrättningar som tillintetgör funktionssäkerheten för funktionen liv.⁸¹ Gatubarnen uppvisar som ovan exemplifierat funktionsanhopning av flertalet high-weight funktioner och det finns därmed grund för att anse att barnen utgör en av Ugandas mest missgynnade samhällsgrupper.

Avslutningsvis önskar jag bemöta argumentet att barn som ”frivilligt” väljer att söka sig till gatan, på basis av sitt val, inte bör räknas till de mest missgynnade. När barn lämnar sin familj för att försörja sig och/eller att i en vidare mening komma att leva på gatan, riskerar de aktivt många funktioners säkerhet. Det tycks vid omständigheter som dessa finnas utrymme att hävda att barnens funktionssäkerhet inte grundas på *ofrivilliga* risker och att de därmed inte bör ses som mest missgynnade. Argumentet avisas av funktionsteorin som anser att omständigheter som tvingar barn till att söka sig till gatan, är en form av missgynnande i sig självt.⁸² Barnen bör inte hållas ansvariga för sitt val att närma sig gatulivet med hänvisning till orimligheten i accepterandet av det bortvalda,⁸³ vilket ofta inkluderar våldsamma familjerelationer eller risk för HIV/AIDS smitta.⁸⁴ Gatubarnen kan således fortfarande utgöra en av samhällets mest missgynnade grupper.

⁷⁴ OHCHR (2012), sida 11.

⁷⁵ OHCHR (2012), sida 13.

⁷⁶ OHCHR (2012), sida 11, 13; Human Rights Watch (2014), sida 17.

⁷⁷ OHCHR (2012), sida 13; CRC/C/UGA/CO2 (2005), paragraf 71; 75.

⁷⁸ Human Rights Watch (2014), sida 21.

⁷⁹ CRC/C/UGA/CO2 (2005), paragraf 49.

⁸⁰ CRC/C/UGA/CO2 (2005), paragraf 53; Human Rights Watch (2014), sida 39.

⁸¹ OHCHR (2012), sida 13; Human Rights Watch (2014), sida 7.

⁸² Wolff & De-Shalit (2007), kapitel 3, sida 2-5; kapitel 4, sida 75-76.

⁸³ Wolff & De-Shalit (2007), kapitel 4, sida 77-78.

⁸⁴ OHCHR (2012), sida 11; Human Rights Watch (2014), sida 18-19.

7. Undersökning och analys

Eftersom rapporten utgör en del av det diskursiva fält som våldsbilden mot gatubarnen konstrueras i, kommer rapporten påverka omvärldens förståelse av tematiken. Därför undersöks artikulerandet, konstruerandet av begreppen ”våld” och ”smärta” nedan genom tillämpandet av Laclau och Mouffes diskursteori. Undersöknings- och analysresultaten kommer i avsnittets avslutande del förenas med Wolff och De-Shalits funktionsteorin.

7.1 Konstruktion av begreppet ”våld”

Majoriteten av de gånger våldsbegreppet förekommer i rapporten sker det i anknytning till ett annat begrepp: ”våld och *diskriminering*”;⁸⁵ ”våld och *övergrepp*”;⁸⁶ ”våld och *misshandel*”;⁸⁷ ”våld och *hot*”;⁸⁸ ”samt våld och *utnyttjande*”.⁸⁹ Detta tyder på att begreppet är ett element i högre utsträckning än ett moment eftersom det ges mening tillsammans med andra element och inte ensamt definieras. Exempelvis kompletterar ”våld och utnyttjande” varandra genom att ge innebörd sinsemellan. Artikulationen där ”utnyttjande” kopplas till ”våld” minskar sannolikheten för att tillexempel ekonomiskt utnyttjade åsyftas, eftersom kopplingen till våldsbegreppet medför andra associationer. Elementen ”övergrepp”, ”misshandel” och ”utnyttjande” som kopplas till våldsbegreppet, skapar tillsammans en förståelse av våldet som fysiskt. Våldsbegreppet förekommer även i ett sammanhang där en mindre tydlig koppling till fysiska våldsformer finns:

En journalist i Lira beskrev hur våldet i 2010års roundup⁹⁰ bevittnades: ”Hur kommer de åt barnen? Med våld förstås. När polisen samlar ihop barnen blir de *slagna*. (...) Det är väldigt *avhumaniserande* eftersom det finns [barn] som försöker göra motstånd”.⁹¹

⁸⁵ Human Rights Watch (2014), sida 4. Denna och samtliga nästkommande kursiveringar är mina.

⁸⁶ Human Rights Watch (2014), sida 17; 25.

⁸⁷ Human Rights Watch (2014), sida 18.

⁸⁸ Human Rights Watch (2014), sida 42.

⁸⁹ Human Rights Watch (2014), sida 48.

⁹⁰ Roundups innebär här arbiträrt och systematiskt ”ihopsamlade” av barn, ofta med inslag av våld och utfört av polis.

⁹¹ Human Rights Watch (2014), sida 31. Bilaga, citat 1.

Med hänvisning till elementet ”slagna” är den innebörd av våldsbegreppet som ges uttryck för i citatet en fysisk form men ytterligare en dimension av kan anas genom den ”avhumaniserande” natur som beskriver våldshandlingen. Våld som är avhumaniserande behöver inte ha en entydigt fysisk innebörd såtillvida att offret kan ta mer än fysisk skada. Förlorad samhörighetskänsla och rädsla för att utsättas för framtida våld är två möjliga konsekvenser som även har en psykisk dimension.

Ytterligare insikt om våldsdiskursen fås genom att undersöka vilka ord som skrivs i direkt anknytning till begreppet. Gatubarnens relation till våldet uttrycks i formuleringar som ”*i extrem risk för våld och övergrepp*”;⁹² ”*unikt sårbara för övergrepp och våld*”⁹³ samt ”*dragits in i urskillningslöst hämndrelaterat våld*”.⁹⁴ Formuleringarna beskriver inte huvudsakligen våldets faktiska uttrycksform men ger förståelse för begreppet genom att de skapar den diskursiva ton, omgivning som begreppet ingår i. Att uttrycka sig i termer som ”*dragits in i urskillningslöst hämndrelaterat våld*” placerar gatubarnen i en annan ställning än om de beskrivits ”*varit en del av hämndrelaterat våld*”. Ofrivilligt deltagande och en offerställning konstrueras i högre utsträckning i rapportens formulering(ar) samtidigt som beskrivningen av våldet som ”*urskillningslöst*” indikerar huruvida våldshandlingen ska uppfattas som rättfärdigad eller ej. Detta är ett exempel på hur formuleringars och begrepps koppling till varandra skapar en diskursiv förståelse för ett begrepp och kontexten det ingår i.

Gatubarns relation till våldet och andra aktörers delaktighet utgör också en del av begreppskonstruktionen. Poliser⁹⁵, myndigheter ansvariga för allmän ordning⁹⁶, föräldrar⁹⁷, samhällsmedlemmar⁹⁸ samt jämnåriga gatubarn⁹⁸ kopplas till orsaksbringande aktörer medan inget orsakssamband kopplas till barnen själva. Barnen tillskrivs således en passiv relation till våldet i vilken de inte anses ansvariga för dess inträffande.

⁹² Human Rights Watch (2014), sida 17.

⁹³ Human Rights Watch (2014), sida 25.

⁹⁴ Human Rights Watch (2014), sida 36.

⁹⁵ Human Rights Watch (2014), sida 4; 31; 48.

⁹⁶ Human Rights Watch (2014), sida 4; 25.

⁹⁷ Human Rights Watch (2014), sida 18.

⁹⁸ Human Rights Watch (2014), sida 4.

I rapportavsnittet som berör rättighetsfrågor och gatubarnens rättighetsstatus, ges ytterligare innebörd åt ”våld” eftersom begreppet genom att artikuleras till en rättighetskränkning får tyngre status och kommer att ingå i en annan diskurs:

Barn har *rätt till* skydd mot övergrepp, inklusive våld, frihetsberövande, sexuellt utnyttjande och olagligt droganvändande. (...) Vidare kränker våld och utnyttjande av barn, utfört av polis eller KCCA på gatan eller i häktet, barns rättigheter i enlighet med barnkonventionen.⁹⁹

Trots att citatet ovan inte beskriver uttrycksformerna av våld, är artikuleringen av våld som en del av en rättighetskränkning betydelsefull. Artikuleringen har påverkan på tematiken bland annat genom att den indikerar vilka aktörer, åtgärder och prioriteringar som anses relevanta samtidigt som den traktatsmässiga kopplingen ökar krav på upprättande av åtgärder.

7.2 Konstruktion av begreppet ”smärta”

Med samma tillvägagångsätt som i föregående delavsnitt kommer nu ”smärta” undersökas för att vidga bilden av den rapportpresenterade gatubarnssituation och våldsbegreppet.

”Smärta” är likt ”våld”, ett kontextberoende begrepp vars innebörd samt omvärldens reaktioner på varierar beroende på den smärtbringande orsaken och situationen. Huruvida det anses motiverat att ingripa, hur akut behoven av hjälp är samt vilken åtgärdsform som är mest lämplig, beror på hur smärtbegreppet konstrueras. I nedan citat exemplifieras vikten av att förstå det kontextuella konstruerande av ”smärta”:

En 13-årig pojke i Mbale skadades i ett *övergrepp* av en kvinna från samhället, som felaktigt anklagade honom för stöld. (...) Trots att han hade smärtor, hade han *inte* pengar till *sjukvård*.¹⁰⁰

Artikuleringen av ”smärta” sker här genom ekvivalenskedjan ”övergrepp” och ”avsaknad av sjukvård”. Samtidigt som de två elementen tillsammans formar smärtbegreppet, har de

⁹⁹ Human Rights Watch (2014), sida 48. Bilaga, citat 2.

¹⁰⁰ Human Rights Watch (2014), sida 4. Bilaga, citat 3; Textutdraget är en bildtext till en bild av ett barn med ett köttår på ankeln. ”Sjukvård” i texten förstås därmed som fysisk behandling snarare än psykisk. Tolkningen motiveras av att diskursteorin inte exklusivt håller skriftliga källor som diskursskapande utan även exempelvis mediala, se Laclau & Mouffe 162-163.

även en innebördsgivande relation sinsemellan. Enligt diskursteorin är ”övergrepp” och ”sjukvård” (odefinierade) element fram till dess att de ingår i en diskurs och artikuleras till moment. Den åsyftade formen av sjukvård, påverkar förståelsen av ”övergrepp” till att ha en fysiskt snarare än exempelvis verbal natur eftersom fysiska övergrepp kräver huvudsakligt fysisk medicinsk behandling.

Jämförelse av artikuleringen av ”smärta” i följande två utdrag är intressant eftersom elementen i de olika innebördsgivande ekvivalenskedjorna varierar och således visar på en begreppslig komplexitet. Först utgörs ekvivalenskedjan till ”smärta” (här översatt till ”ont”) av elementen ”slag”, ”slagen på käken” och ”slagen på munnen”:

”...Omkring 20 polismän kom till platsen där vi sover. De omringade oss och började *slå* alla närvarande barn. De sa inte något utan slog bara. En pojke blev *slagen på käken* och fick ett skärsår. Någon annan blev *slagen på munnen* med en batong. Han har fortfarande ont.”¹⁰¹

I det andra utdraget artikuleras begreppet istället med hjälp av elementen ”tungt arbete”, ”bära” och ”rulla tunga saker”:

Han [en 9-årig pojke] sa att *arbetet var för tungt* för honom. (...) En 13-årig pojke i Lira sa att *bära* en 20-liters dunk på huvudet och en annan mindre i famnen var smärtsamt. ”Jag tvingades även *rulla tunga saker* i en vagn åt samma person... Att göra de sakerna smärtade.”¹⁰²

Elementen (”brist på sjukvård”, ”misshandel” samt ”tungt arbete”) och ekvivalenskedjorna de bildar, skiljer sig i de olika utdragen men ger båda uttryck för en fysisk form av smärta. Studeras rapporten vidare vidgas förståelsen av den gatubarnsrelaterade smärtan ytterligare:

Ett antal barn [som tidigare arresterats] berättade om vuxna cellkamrater som tvingade dem att betala ”hyra”. Barn som inte kunde betala tvingades utföra smärtsamma och *förödmjukande uppgifter* för andra fångars underhållning, såsom att vålla sig själva skada genom att *slå* cellväggarna.¹⁰³

¹⁰¹ Human Rights Watch (2014), sida 26. Bilaga, citat 4.

¹⁰² Human Rights Watch (2014), sida 44-45. Bilaga, citat 5.

¹⁰³ Human Rights Watch (2014), sida 34. Bilaga, citat 6.

Ovan artikuleras inte enbart en fysisk form av smärta, orsakad av slag mot cellväggar, utan även en indirekt psykisk smärta från den förödmjukande natur som omgav slagen. Förekomsten av både fysisk och psykisk smärta exemplifieras än tydligare när rapporten behandlar tvångsrelaterad droganvändning bland gatubarn:

Ett föräldralöst barn som bor på Sorotis gator, sa att han sniffade eftersom ”om någon slår dig, om du *funderar på att göra något dumt*, till och med om *din mamma dör*, gråter du inte, sörjer du inte för du har sniffat.” Men (...) en 16-åring som fortfarande sniffade bränsle och lim även om han hävdade att han inte gillade det, berättade för Human Rights Watch att ”Desto mer du gör det desto svagare blir du. Det är en lögn att det hjälper dig att inte känna smärta eller hunger.”¹⁰⁴

”Slag” som åsyftar en fysisk smärta ingår i ovan citat i samma ekvivalenskedja som ”dåligt samvete” och ”sorg”, två psykisk betingade smärtformer. Detta visar att konstruktionen av smärta även inkluderar en psykisk dimension, vilket bekräftas i ett citat av en 17-årig pojke där smärta i form av reducerad identitet, får enbart psykisk innebörd:

Även om du talar om ditt namn för folk, kallar de dig bara ”gatubarn, gatubarn” och det smärtar oss.¹⁰⁵

På samma sätt som konstruktionen av våldsbegreppet innebar mer än fysisk uttrycksform, visar ovan konstruktioner att smärtbegreppet också är mer komplext än att det enbart utgörs av fysisk smärta. Detta bör rimligen återspeglas i utformandet av hjälpprojekt och sociala reformer. Fysisk och psykisk smärta förebyggs och åtgärdas inte på samma sätt, varken i form av vilka aktörer som är relevanta eller vilka typer av insatser som fodras. Skillnaderna mellan fysisk och psykisk sjukvård kan exemplifiera detta: för att lindra gatubarnens psykiska smärta är det inte tillräckligt att erbjuda akut sjukvård.

Att undersöka och analysera elementen som ingår i de olika ekvivalenskedjorna till ”smärta”, med fokus på aktörskap kan öka förståelsen av begreppet och den smärtrelaterade situationen ytterligare. Det är andra aktörer än barnen själva som i praktiken utför och i textnära mening kopplas samman med elementen. Element som ovan visades utgöra artikuleringen av smärtbegreppet (”övergrepp”, ”misshandel”, etc.) är handlingar som, med

¹⁰⁴ Human Rights Watch (2014), sida 43. Bilaga, citat 7.

¹⁰⁵ Human Rights Watch (2014), sida 16. Bilaga, citat 8.

undantag för ”dåligt samvete”, har en passiv relation till gatubarnen. Vem som anses ansvarig för smärtbringandet, den smärtade individen kontra en utomstående skadliggörare, påverkar den diskursiva förståelsen av smärta och därmed relaterat agerande.¹⁰⁶ Synen på en situation där ett barn som erhåller smärta på grund av ett skärsår kommer sannolikt variera om skada uppges ha orsakats genom bristande uppmärksamhet från ansvarig vuxen eller oförsiktighet från barnet själv. I båda fallen antas barnet själv varit den som i praktisk mening skurit sig men hur händelsen beskrivs och vilka aktörer som kopplas in, kommer påverka hur situationen bemöts och hanteras. Vidare kommer endast själva omnämmandet av händelsen och erkännandet av den som smärtbringade ha betydelse i sig. Vilka omständigheter som valts att inkluderas i rapporten kommer ha påverkan på omvärldens uppfattning om och förståelse för gatubarnssituationen. Häri ligger en viktig del av rapportens begreppskonstruktions påverkan på det diskursiva fältet och den praktiska situationen för gatubarn. Om den psykiska dimensionen av begreppen inte artikuleras och således inte ges en tydlig plats i våldstematiken kan detta påverka genom att tillexempel stigmatiseringsbekämpande åtgärder inte anses prioriterade. Bekämpning av stigmatisering bör förekomma för att säkra gatubarnens genuina möjlighet att slippa utsättas för våld och smärta. Som diskuterats i teoriavsnittet anses nackdelar vara pluralistiska enligt funktionsteorin och därför bör stigmatiserings bekämpning ske på flertalet områden. Vidare sker konstruktionen av ”våld” och ”smärta” inte enbart genom hur begreppen förhåller sig till element i respektive ekvivalenskedjor utan även indirekt till element (tematik), som inte inkluderas i rapporten. Anta att flertalet gatubarn utsätts för våld av hemlösa hundar men att tematiken inte tas upp i rapporten, kommer insatser därför mindre troligt inkludera åtgärder som adresserar den typ av våld- och smärtorsak¹⁰⁷.

Genom ett diskursteoretiskt tillvägagångssätt med utgångspunkt i Laclau och Mouffes diskursteori, har artikuleringen och konstruktionen av ”våld” och ”smärta” i Human Rights Watch rapport undersökts. Undersökningen påvisar att distansering mellan barnen och det vålds- respektive smärtorsakande situationer artikulerades. Vidare placerades våldsbegreppet i rättighetssammanhang och tillskrevs främst en fysisk form medan konstruktionen av smärtbegreppet även hade en tydlig psykisk dimension, som bland annat

¹⁰⁶ Laclau & Mouffe (2008), sida 164-66.

¹⁰⁷ Undersökning och analys av tematik som inte berörs i rapporten kommer inte i vidare utsträckning behandlas i denna uppsats men välkomnas som förslag till vidare forskning.

kom till uttryck genom sorg och utanförskap. I följande avsnitt kommer den diskursteoretiska textnärligheten och anti-universalismen i Laclau och Mouffes förhållningssätt ersättas av ett mer teoretisk resonemang med utgångspunkt i Wolff och De-Shalits high-weight funktioner. Elementen som fastställts utgöra konstruerandet av ”våld” och ”smärta” kommer relateras till funktionsteorin och förenlighet mellan den rapportbundna gatubarnssituationen och Wolff och De-Shalits teori kommer påvisas.

7.3 Våld och smärta i funktionsteorin

Efter att begreppen utretts och dess innebörd kartlagts i föregående avsnitt, möjliggörs nu implementering av funktionsteorin och identifiering av relevanta funktioner, vilket inte kunde göras tidigare eftersom det inte var självklart vad som avsågs med begreppen. Elementen i ekvivalenskedjorna som identifierades kommer nu sättas i förhållande till Wolff och De-Shalits high-weight funktioner kroppslig integritet och samhörighet. Ett kortare resonemang rörande hur de två funktionerna kan utgöra destruktiva brister respektive fruktbara funktioner kommer föras. Koppling till andra high-weight funktioner finns, till exempel sinne, fantasi och tänkande eller känslor, som båda föreskriver att inte behöva utsättas för ”onödig smärta” och ”traumatiska övergrepp”.¹⁰⁸ Dessa funktioner kommer inte behandlas ytterligare med hänvisning till att funktionerna kroppslig integritet och samhörighet har större överensstämmelse med resultaten i föregående avsnitt.

Utifrån elementen ”misshandel”, ”övergrepp”, ”utnyttjande” och ”avsaknad av sjukvård”, som konstruerar ”våld” och ”smärta” i rapporten kan barnen antas ha låg funktionssäkerhet av high-weight funktionen kroppslig integritet, vilket definieras som:

Att kunna röra sig fritt från plats till plats. Suveränt kunna bestämma över sin kropp, gå säker för övergrepp, också sexuella, som barn gå säker för sexuellt utnyttjande och familjevåld, ha möjlighet till sexuell tillfredsställelse och välja om man vill ha barn eller ej.¹⁰⁸

Respekterandet av gatubarns kroppsliga suveränitet och skydd mot övergrepp kränks av deras utsatthet för våld och smärta i form av misshandel, samtidigt som våld från föräldrar har direkt koppling till funktionens nämnda familjevåld. Låga funktionsnivåer av kroppslig

¹⁰⁸ Wolff & De-Shalit (2007), kapitel 2, sida 39; (svensk översättning) Nussbaum, Martha (2002), sida 107.

integritet kan vara en destruktiv brist eftersom det tenderar att ha negativa effekter på andra funktioner. Ett gatubarns relaterat exempel är hur utsatthet för sexuella övergrepp som barn, ökar risken att hamna i drogmissbruk senare i livet (fysisk hälsa),¹⁰⁹ samt hur upprepad misshandel kan ge mer än fysiska men såsom misstro till andra människor och hämmad social utveckling (samhörighet). Genom att kroppslig integritet utgör en destruktiv brist, blir säkrandet av kroppslig integritet synnerligen effektivt i gatubarnskontext.

Ytterligare av vikt är utredandet av high-weight funktionen samhörighet, som definieras som:

Att kunna leva tillsammans med andra och förhålla sig till dem, vara lyhörd och visa omtanke mot andra, delta i olika former av social interaktion, att kunna sätta sig in i andras situationer och hysa medkänsla för dem i den situationen, att kunna ha sinne för rättvisa och att kunna knyta vänskapsband. Att ha den sociala bas som krävs för självrespekt och att bli behandlad som en värdig person vars värde är detsamma som alla andras (detta innebär ett minimiskydd mot diskriminering (...)).¹¹⁰

Övergrepp, misshandel och utnyttjande problematiserar realiserandet av ”att kunna leva tillsammans med andra”. Även den mer psykiska sidan av vålds- och smärtbegreppen blir relevanta vid high-weight funktionen samhörighet, då gatubarnens funktionssäkerhet blir otillräcklig genom ”förödmjukelse” och ”reducerad identitet”, vilket kan kopplas till high-weight funktionens ”självrespekt och icke-diskriminering”¹¹¹. I funktionsteorin utgör samhörighet generellt både en fruktbar funktion och destruktiv brist,¹¹² som kan exemplifieras i den ugandiska gatubarnskontexten. Relationen till andra människor, kanske framförallt andra gatubarn, är viktigt för realiserandet av övriga funktioner, det vill säga utgör en fruktbar funktion. Barn har vittnat om hur de erbjudit eller blivit erbjudna mat av andra gatubarn och därmed säkrat funktionen att slippa hunger.¹¹³ Eftersom våldstematiken har negativ påverkan på den fruktbara funktionen samhörighet, finns det grund för att prioritera insatser som åtgärdar våld och smärta. Ytterligare anledning till att centralisera samhörighet är att funktionen även kan utgöra en destruktiv brist, exempelvis i ugandiska

¹⁰⁹ Wolff & De-Shalit (2007), kapitel 2, sida 53.

¹¹⁰ Wolff & De-Shalit (2007), kapitel 2, sida 39; (svensk översättning) Nussbaum, Martha (2002), sida 108.

¹¹¹ Wolff & De-Shalit (2007), kapitel 2, sida 39.

¹¹² Wolff & De-Shalit (2007), kapitel 8, sida 139-40.

¹¹³ OHCHR (2012), sida 32; Wolff & De-Shalit (2007), kapitel 2, sida 55.

håket där tillgången till mat i stor utsträckning är beroende av att besökande familj och vänner tar med mat till de häktade.¹¹⁴ För gatubarn som saknar socialt stöd hemifrån eller vänner från gatan, påverkar bristen på samhörighet funktioner som att slippa hunger negativt. Barn som hjälpt misshandlade vänner är ytterligare ett exempel på hur samhörighet i form av vänskap haft positiv effekt på andra funktioner, i detta fall funktionen fysisk hälsa.¹¹⁵

Socialt åtgärdstagande med koppling till gatubarn behövs på flertalet områden men med hänvisning till våldstematikens koppling till kroppslig integritet och samhörighet, kan implementering av våldsbekämpningsförankrade åtgärder anses motiverade att prioritera. Det finns koppling mellan funktionsteorins high-weight funktioner och den begrepps konstruktion som Human Rights Watch förmedlar i sin rapport. Detta kan utgöra en grund för organisationen att ställa sig bakom våldsåtgärdande insatser med särskild koppling till funktionssäkrandet av kroppslig integritet och samhörighet.

¹¹⁴ Human Rights Watch (2014), sida 34, fotnot 98.

¹¹⁵ Human Rights Watch (2014), sida 37.

8. Sammanfattning och diskussion

Uppsatsen har undersökt och analyserat våldstematiken rörande ugandiska gatubarn, en av landets mest missgynnade samhällsgrupper. Genom tillämpandet av ett diskursteoretiskt tillvägagångssätt har Human Rights Watch konstruerade av begreppen ”våld” och ”smärta” utretts i rapport “Where Do You Want Us to Go? Abuses against Street Children in Uganda” (2014). Genom att identifiera ekvivalenskedjor, det vill säga led med begrepp som tillsammans ger innebörd till andra begrepp, framkom det att ”våld” gavs innebörd genom att artikuleras som en mänsklig rättighet. Begreppet kopplades till element som främst tillskrev det en fysisk form. Innebörden av ”smärta” gavs utöver en fysisk dimension även av en tydlig psykisk. Analysen påvisade också att distansering mellan barnen och det vålds- respektive smärtorsakande situationer artikulerades, så att barnen inte hölls ansvariga för att de utsätts för våld eller smärta. I undersökningen och analysens avslutande del placerades de innebördsgivande elementen från vålds- och smärtbegreppens respektive konstruktion, i Jonathan Wolff och Avner De-Shalits funktionsteori. Innebörden av det Human Rights Watch tillskriver ”våld” och ”smärta” kan utifrån funktionsteorin tolkas som att gatubarnen har låga nivåer av high-weight funktionerna kroppslig integritet och samhörighet. Avslutningsvis diskuterades hur de två funktionerna kan vara destruktiva brister och/eller fruktbara funktioner i gatubarnskontexten och därmed bör utgöra fokus för sociala åtgärdsprogram.

Utredningen av begreppsstrukturen visade även att ”våld” och ”smärta” i hög utsträckning var element som artikulerades till moment, det vill säga fick innebörd genom att kopplas till andra element. Av undersökningen framkom indirekt att ”övergrepp” (abuse) kan anses utgöra en nodalpunkt i rapporten, vars innebörd konstruerades med hjälp av ”våld” och ”smärta”. Nodalpunkter är som redogjorts för i metodavsnittet, diskursivt privilegierade begrepp, vilket ofta motiverar användandet av dem som undersökningsobjekt. Analys av ”övergrepp” hade därför kunnat utgöra fokus för nästkommande undersökningar. Slutsatser som uppnåtts genom denna uppsats om våld och smärta är ändå relevanta och kan med fördel tillämpas vid utredning av ”övergrepp”. Resultaten kan bidra med grundlig förståelse för ekvivalenskedjan som konstruerar övergreppsbegreppet. Ytterligare förslag på vidare forskning är att granska andra aktörers konstruktion av våldsbegreppet. Human

Rights Watch är en aktör i det diskursiva fältet och är inte ensam om att behandla tematiken. Andra aktörer kan förmedla en annan konstruktion av begreppen, vilket i så fall kan utgöra ytterligare ingång till vidare analys. Utöver att utreda artikulationen av ”våld” och ”smärta”, fungerar uppsatsen som en introduktion mellan gatubarnsproblematiken och funktionsteorin. En bred enighet mellan diskursiva aktörer om våldsbegreppets innehåll kan motivera användandet av funktionsteorin som utgångspunkt för skapande av sociala handlingsprogram med koppling till kroppslig integritet och samhörighet. Som tidigare nämnts finns det även en vinst i att genomföra undersökning och analys av ”våld” och ”smärta” med särskilt, alternativt exklusivt, fokus på flickgatubarns livssituation. En sådan undersökning skulle kunna resultera i insikt om att begreppen konstrueras annorlunda, så att vidare analys fordras och andra high-weight funktioner eventuellt blir relevanta vid förening med funktionsteorin.

Utöver att analysera ett begreppspar som ofta förekommer i gatubarnsdiskursen men mer sällan utreds som begrepp, har uppsatsen ytterligare en bidragande aspekt. Tillämpandet av Wolff och De-Shalits funktionsteorin framför Nussbaums förmågemodell vidgar användandet av förmågeperspektivet inom människorättsdiskursen.

Tidigare diskuterades hur översättning av citat och begrepp kan vara problematisk vid textnära analys, om nyansskillnader går förlorade eller språkligt oöversättbara uttryck används. Jag vill därför avsluta med att föreslå att motsvarande framtida analyser görs på det aktuella materialets utgivningspråk, som ett sätt att undvika eventuella riskmoment. Denna uppsats fyller likväl ett viktigt syfte genom att uppmärksamma våldsproblematiken mot Ugandas gatubarn. Barnen utgör en av samhällets mest missgynnade grupper, ett epitet som rättfärdigar ett uppmärksammande.

Referenser

Primärmaterial:

Human Rights Watch, "Where Do You Want Us to Go? Abuses against Street Children in Uganda", (2014)(Tillgänglig på: <http://www.hrw.org/reports/2014/07/17/where-do-you-want-us-go>), hämtad: 2014-11-09

Övriga källor:

Alkire, Sabina, "Valuing freedoms: Sen's capability approach and poverty reduction", Oxford University Press, Oxford (2002)

Human Rights Watch, "Where Do You Want Us to Go? Abuses against Street Children in Uganda", (2014)

Laclau Ernesto & Mouffe Chantal, "Hegemonin och den socialistiska strategin", Glänta, Göteborg (2008)

Nussbaum Martha, "Främja förmågor. En modell för mänsklig utveckling", Stockholm, Karneval förlag (2013)

Nussbaum Martha, "Kvinnors liv och social rättvisa: ett försvar för universella värden", Daidalos, Göteborg (2002)

OHCHR, Consortium for Street Children, Aviva, UNICEF, "Protection and promotion of the rights of children working and/or living on the street" (2012)

Organization of African Unity (OAU), African Charter on the Rights and Welfare of the Child, 11 July 1990, CAB/LEG/24.9/49 (1990)

Panter-Brick Catherine, "Street Children, Human Rights, and Public Health: A Critique and Future Directions" (2002), Annual Review of Anthropology Vol. 31: 147-171 (Volume publication date October 2002)

Plan, Cody, C., "Count every child: The right to birth registration". Woking, Plan Ltd. (2009)

Plan Sverige.org, "Afrikanska barnrättsstadga", (<https://plansverige.org/afrikanska-barnrattsstadgan>), information hämtad: 2014-12-28

Retrak.org, "Where we work - Uganda", (<http://www.retrak.org/Where.aspx>), information hämtad: 2014-12-26; "Street Children Stories", (<http://www.retrak.org/Street.aspx>), information hämtad: 2015-01-06

UN Committee on the Rights of the Child (CRC), General comment No. 14 (2011): The right of the child to freedom from all forms of violence, 18 April 2011, CRC/GC/13

UN Committee on the Rights of the Child (CRC), UN Committee on the Rights of the Child: Concluding Observations, Uganda, 23 November 2005, CRC/C/UGA/CO2.

UN General Assembly, "Convention on the Rights of the Child", 20 November 1989, United Nations, Treaty Series, vol. 1577, p. 3

UN Human Rights Council, "Rights of the child : a holistic approach to the protection and promotion of the rights of children working and/or living on the street : resolution / adopted by the Human Rights Council", 3 May 2011, A/HRC/RES/16/12

Universal Primary Education Uganda, Policy Brief 10 (2006), Overseas Development Institute, "Description" sida 1,(Tillgänglig på: <http://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/4072.pdf>), hämtad: 2014-12-12

Walakira Eddy J., Ddumba-Nyanzi Ismael, Lishan Saba & Baizerman Michael,
(2014) "No place is safe: violence against and among children and youth in street situations
in Uganda", *Vulnerable Children and Youth Studies: An International Interdisciplinary
Journal for Research, Policy and Care*, 9:4, 332-340, DOI:
10.1080/17450128.2014.934750, hämtad: 2015-01-09

Wolff Jonathan & De-Shalit Avner, "Disadvantage", New York, Oxford University Press Inc
(2007)

Wolff Jonathan & De-Shalit Avner, "On Fertile Functionings: A Response to Martha
Nussbaum" (2013)

Bilaga

Citat:

1. "A journalist in Lira described witnessing the violence of the 2010 roundup: 'How do they get [the children]? By force, of course. When the police round the kids up, they are beaten. (...) It is very dehumanizing because [there are] those children who try to resist.'" - Human Rights Watch (2014), page 31
2. "Children have the right to protection from abuse, including from violence, deprivation of liberty, sexual abuse, and the illicit use of drugs. (...) In addition, violence and exploitation of children by police and KCCA on the streets or in detention violate children's rights under the CRC." - Human Rights Watch (2014), page 48
3. "A 13-year-old boy in Mbale was injured in an assault by a woman from the community, who wrongly accused him of theft. (...) Though he was in pain, he did not have money for medical treatment" - Human Rights Watch (2014), page 4
4. "...About 20 policemen came to the place where we sleep. They surrounded us and started beating every child around. They were not saying anything but just beating. One boy was beaten on the jaw and sustained a cut. Another was hit on the mouth with a baton. He is still in pain." - Human Rights Watch (2014), page 26
5. "He [a 9-year-old boy] said that the work was too heavy for him. (...) A 13-year-old boy in Lira, said carrying a 20-liter jerry can on his head and another smaller one in his arms was painful. 'I would also be made to roll heavy things in a cart for the same person... Doing those things hurt.'" - Human Rights Watch (2014), page 44-45
6. "A number of children spoke of adult cellmates forcing them to pay 'lodging' fees. Children unable to pay were forced to perform painful and humiliating tasks for the entertainment of other detainees, such as inflicting harm on themselves by punching the cell walls." - Human Rights Watch (2014), page 34

7. "...An orphan living on the streets in Soroti, said he sniffed because 'if somebody beats you, if you are thinking of doing something bad, even if your mother dies, you don't cry, you don't mourn because you have sniffed.' But (...) a 16-year-old who still sniffed fuel and glue even though he claimed not to like it, told Human Rights Watch that, 'The more you do it the more you become weak. It is a lie that these things help you not to feel pain or not to feel hungry.'" - Human Rights Watch (2014), page 43

8. ""Even if you tell people your name, they just call you 'street kid, street kid', and it pains us." - Human Rights Watch (2014), page 16